

Cli-Fi vì một Trái Đất dưỡng sinh

Sáo Sậu

HN 24-8-2023

Bài viết thuộc chủ đề “empirical ecocriticism” và thu hút được sự quan tâm của đông đảo học giới, chính giới và các nhóm hoạt động xã hội vì môi trường sống toàn cầu [1]. Tác giả Schneider-Mayerson tìm tòi trong địa hạt “climate fiction”—tức là thể loại văn học không giấu chủ đích nhằm vào nội dung trực diện đối với vấn nạn khủng hoảng khí hậu—đang bùng nổ về số lượng tác phẩm trong thập niên đầu thế kỷ 21. Thường thì nghe qua phần đông cho rằng thể loại tác phẩm này sẽ có tác động sinh thái-chính trị tích cực thông qua trang bị cơ sở thông tin cho độc giả nhận biết tương lai khí hậu và thuyết phục về mức độ ảnh hưởng khẩn cấp của biến đổi khí hậu.

Tuy vậy, có thực đạt được thành công đó không là câu hỏi phải trả lời. Thể loại thông tin cli-fi này tới được những ai?

Thế là Schneider-Mayerson tiến hành điều tra định tính 161 độc giả đối với 19 tác phẩm cli-fi, nhờ hệ thống thu thập dữ liệu gọi là Amazon’s Mechanical Turk (AMT). (Hệ thống này đang ngày càng quen thuộc hơn với giới nghiên cứu xã hội ở Mỹ.)

The Influence of Climate Fiction

An Empirical Survey of Readers

MATTHEW SCHNEIDER-MAYERSON

Division of Social Sciences (Environmental Studies), Yale-NUS College, Singapore

Điều tra cho biết phần đông số độc giả này là giới trẻ, có khuynh hướng liberal, có sẵn mối quan tâm tới biến đổi khí hậu. Đây là đặc trưng khác với số đông.

Về chất lượng của tác động, mức độ gia tăng nhận thức nguy hiểm đối với độc giả cũng chỉ tương đương mức tác động của các thông điệp văn hóa về hành động có kết quả trong thực tế, chứ không sâu xa hơn. Bên cạnh đó, phản ứng cảm xúc của nhiều độc giả chỉ ra rằng đa số các tác phẩm cli-fi thúc đẩy độc giả hình thành trong suy nghĩ tương quan giữa biến đổi khí hậu với các cảm xúc tiêu cực căng thẳng. Và tương quan trong nhận thức này có thể lại dẫn tới các hành động phản tác dụng đối với các nỗ lực mang tính thuyết phục điềm tĩnh, khoan hòa cũng như sự tham gia trải nghiệm hoạt động.

Do đó, tác giả đi tới một khuyến nghị về cách tiếp cận văn học “liên ngành” với văn học môi trường, tính là “empirical ecocriticism”.

Từ góc độ nghiên cứu nhân văn, bài nghiên cứu cho thấy những quan điểm gần gũi và thậm chí trực tiếp liên quan tới nội dung của [2]. Khả năng phát triển về tương lai của hướng nghiên cứu này có thể hứa hẹn, xét về trực giác.

Tuy nhiên, đây là một nghiên cứu định tính, dựa trên phỏng vấn lấy ý kiến, và phân tích câu từ hay cho các khuynh hướng thống kê đại diện, hay mô phỏng. Chính vì thế, nghiên cứu [1] không thể cung cấp được khuôn khổ logic hay tiếp cận analytics như cách nghiên cứu [3] đã tiến hành hiệu quả trên số lượng dữ liệu không lớn lắm. Trên thực tế, nếu như có thể phân hoạch kỹ, thì Schneider-Mayerson sẽ hoàn toàn có khả năng thu nhận được một tập hợp dữ liệu rời rạc, có cấu trúc, theo dạng “categorical data”, và có thể triển khai tiếp phân tích MCMC như [3] đã thực hiện.

Trong bài cũng không tìm thấy thông tin liệu có thể liên lạc để tác giả cung cấp dữ liệu hay không.

Nói thêm, xuất phát từ Việt Nam, cuốn sách có thể tiếp cận độc giả quốc tế là The Kingfisher Story Collection [4]. Mặc dù chủ yếu tập trung vào các nội dung xã hội, triết học cuộc sống, có thể kiểu ngụ ngôn này có khả năng chuyển tải thông điệp cli-fi bớt gây căng thẳng hơn, như Schneider-Mayerson gợi ý điều chỉnh. Các loài chim sống trong tự nhiên cũng là một đối tượng quan sát rất quan trọng với các nghiên cứu môi trường sinh thái.

Điều thú vị là tình cờ đầu bài nghiên cứu của Schneider-Mayerson, có hình hai con chim (xem hình trên), vốn rất phổ biến trong các tranh sách của [4].

References

[1] Schneider-Mayerson, M. (2018). The influence of climate fiction: an empirical survey of readers. *Environmental Humanities*, 10(2), 473-500. <https://read.dukeupress.edu/environmental-humanities/article-abstract/10/2/473/136689>

[2] Vuong, Q. H. (2021). The semiconducting principle of monetary and environmental values exchange. *Economics and Business Letters*, 10(3), 284-290.

<https://reunido.uniovi.es/index.php/EBL/article/view/15872>

[3] Nguyen, M. H., & Jones, T. E. (2022). Building eco-surplus culture among urban residents as a novel strategy to improve finance for conservation in protected areas.

Humanities and Social Sciences Communications, 9, 426. <https://www.nature.com/articles/s41599-022-01441-9>

[4] Vuong, Q. H. (2022). *The Kingfisher Story Collection*. <https://www.amazon.com>

[/dp/BoBG2NNHY6](https://www.amazon.com/dp/BoBG2NNHY6)